

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr 41.

Fredagen den 7 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 1 och den 3 innevarande månad.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 298, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 89 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen med bifall till herrar Rahmns m. fl. och E. Nylanders m. fl. motioner I: 149 och II: 256 må såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för av svenska handelskamrarna i London och Paris anordnade kurser för budgetåret 1935/1936 anvisa ett tilläggsanslag av för den förra 3,000 kronor och den senare 2,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, avslagit herrar Rahmns m. fl. och E. Nylanders m. fl. motioner I: 149 och II: 256.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 47.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 591, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 87 ja och 115 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 176 ja och 162 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 55 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Första kammarens protokoll 1935. Nr 41.

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet i punkten 31 av sitt utlåtande nr 45 hemställt, eller att motionen II:217 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II:217, medgivit, att till Nils Erik Gustaf Grahn må från och med den 1 januari 1935 från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas det understöd, som skulle hava tillkommit honom, därest förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit å honom tillämplig; dock utan rätt för Grahn att å sagda understöd åtnjuta dyrtidstillägg.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 72.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 592, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 36 ja och 167 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 99 ja och 239 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 56 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutskottet i punkten 60 av sitt utlåtande nr 45 hemställt, eller att motionen II:347 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II:347, medgivit, att förre ban- och byggnadsarbetaren Karl Richard Jakobsson må, räknat från och med den 1 januari 1935, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 504 kronor, att utgå av trafikmedel.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 61.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 593, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 60 ja och 142 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 134 ja och 203 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Föredrogos konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 21, angående en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, om ändrade grunder för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige väckt motion; och

nr 22, angående två i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 31, med förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 165, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

I sitt utlåtande nr 142 hade statsutskottet under punkten 1 B mom. 4 c), första och andra styckena, på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte godkänna, att i samband med statens övertagande av vissa kostnader för avlöning av lärare vid folkskoleväsendet finge meddelas följande föreskrifter:

»Sedan preliminärt förslag till tillsättande av lärartjänst av skoloråd upprättats, skall statens vederbörande folkskolinspektör avgiva yttrande däröver. Kommer skolorådet vid förslaget slutliga upprättande till annat resultat än folkskolinspektören, skall ärendet hänskjutas till domkapitlet, som då har att upprätta förslaget.

Nu angivna bestämmelser om folkskolinspektörens och domkapitlets medverkan vid förslags upprättande skola ej tillämpas i skoldistrikt, vilka enligt särskilt beslut av Kungl. Maj:t undantagits från den statliga inspektionen.»

I en vid utskottets utlåtande fogad reservation hade herr *Johansson* i Fredrikslund m. fl. förklarat sig anse, dels att utskottets motivering bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, dels ock att punkten I B mom. 4 c), första och andra styckena, i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»Innan förslag till tillsättande av lärartjänst upprättas, skall statens vederbörande folkskolinspektör avgiva yttrande, vari han skall angiva de tre sökande, som enligt hans mening äro med hänsyn till befodringsgrunderna mest meriterade, ävensom ordningen dem emellan. Kommer skolorådet vid förslaget upprättande till annat resultat än folkskolinspektören, skall ärendet hänskjutas till domkapitlet, som då har att upprätta förslaget.

Nu angivna — — — statliga inspektionen.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen, under det andra kammaren bifallit vad utskottet hemställt.

I anledning av de olika meningar, som sålunda framkommit, hade utskottet i det nu föreliggande memorialet hemställt, att första kammaren måtte, med

*Samman-
jämnings-
förslag ang.
tillsättandet
av folkskol-
lärartjänster.*

Sammanjämningsförslag ang. tillsättandet av folkskollärartjänster (Forts.) frånträda av sitt i förevarande fråga tidigare fattade beslut, biträda andra kammarens beslut i vad detsamma avsåge såväl utskottets yttrande som dess hemställan.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! En sammanjämnning av skiljaktiga beslut genom inbjudan till den ena kammaren att biträda den andra kammarens beslut med frånträda av sitt eget är en nödfallsutväg, som man kan vidtaga, då det anses praktiskt och nödvändigt, *när gemensam omröstning ej kan äga rum*. I nu föreliggande fall är det fråga om ett *anslagsvillkor*, som eventuellt skall underkastas gemensam omröstning, och det förefaller mig mycket underligt då att inbjuda första kammaren att frånträda sitt beslut, som den fattat i strid med andra kammarens.

Jag vet väl, att det i denna stund till ingenting gagnar att yrka avslag. Men jag tillåter mig i alla fall, herr talman, yrka avslag på framställningen. Frågan kommer då att gå till gemensam omröstning, men resultatet blir säkerligen detsamma, och jag skulle icke ha gjort yrkandet, om det ej varit för att jag anser det principiellt felaktigt att komma med en sådan inbjudan till första kammaren.

Herr **Bergqvist**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen bland Utgifter för kapitalökning bebadade framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 67, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitat biträde, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av särskild folkräkning; och

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1935/1936 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. reglering av arbetstiden för vissa statsanställd personal.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1935 dagtecknad proposition, nr 108, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, lämnat riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående av föredragande departementschefen föreslagna reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft två inom andra kammaren väckta motioner, nämligen

nr 508, av herr *A. Olsson* i Mora m. fl., som hemställt, att riksdagen som yttrande över Kungl. Maj:ts proposition nr 108 måtte uttala, att den däri föreslagna regleringen av arbetstiden för personalen vid vissa statliga anstalter icke nu borde genomföras utan att en utredning rörande de ekonomiska verkningarna av en liknande arbetstidsbegränsning vid kommunala anstalter av jämförligt slag först borde komma till stånd; samt

nr 509, av fröken *Bertha Wellin*, som hemställt, att riksdagen vid avgivande av yttrande i anledning av ifrågavarande proposition måtte uttala såsom sin uppfattning, att regleringen av arbetstiden för viss statsanställd personal till normalt 48 timmar i veckan icke borde omfatta inom armén och marinen anställda sjuksköterskor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört bland annat följande:

»Enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle åttatimmarsdagen i princip genomföras vid vissa statliga anstalter av olika slag. Utan att vilja bestrida, att skäl härför kunna åberopas för vissa personalgrupper, har utskottet dock i frågans nuvarande läge ansett sig icke kunna tillstyrka förslaget i fråga. Starka skäl tala för ett uppskov med denna frågas avgörande. Sålunda skulle, på sätt motionsvis framhållits, ett införande av åttatimmarsdagen vid de statliga sinnessjukhusen med all sannolikhet hava till följd krav på liknande förkortning av arbetstiden vid de kommunala och landstingsdrivna kroppssjukhusen, liksom en arbetstidsreglering vid alkoholist- och uppfostringsanstalter m. fl. skulle komma att bli prejudicerande för förhållandena vid av landsting drivna sinnesslöanstalter, arbetshem och skyddshem. Och någon utredning om kostnaderna för en arbetstidsreglering för de kommunala anstalterna förefinnes icke. En dylik utredning synes utskottet ofrånkomlig, innan definitiv ståndpunkt tages till frågan om åttatimmarsdagens införande vid de anstalter, varom nu är fråga.

Slutligen vill utskottet, under erinran om den så nyligen som år 1932 genomförda regleringen av arbetstiden för sinnessjukhusens sjukvårdspersonal, i likhet med vad motionsvis anförts, framhålla, att den här föreliggande frågan icke kan anses vara av så brådskande natur, att med dess avgörande icke kan anstå, till dess alla konsekvenser av dess avgörande kunna exakt överblickas.

Utskottet, som således biträder det i motionen II: 508 gjorda uttalandet, finner sig alltså nu icke böra taga ståndpunkt till den i motionen II: 509 gjorda hemställan.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, vad utskottet ovan anfört.»

Reservation hade avgivits av herrar *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Wallen*, *Petrén*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Andersson* i Höör, *Andersson* i Prästbol, *Norsell* och *Norling*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom av departementschefen erinrats, har, sedan arbetstidslagen genom beslut vid 1930 års riksdag erhållit permanent karaktär, flertalet arbetargrupper blivit tillförsäkrade de sociala och kulturella fördelar, som den lagstadgade åttatimmarsdagen för deras del innebär. Åtskilliga arbetar- och personalgrupper, bland andra personalen vid sinnessjukhusen och andra stat-

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
 lika anstalter, avvakta emellertid ännu en arbetstidsreglering. Utskottet får, lika med departementschefen, erinra därom, att motioner i frågan tid efter annan väckts inom riksdagen och att arbetar- och personalsammanslutningar vid flera tillfällen framställt förslag i frågan.

Sedan numera utredningar verkstälts angående arbetstidsregleringen beträffande de personalgrupper, varom fråga är, anser utskottet tiden vara inne, att den arbetstidsreglering, som nu förefinnes, utsträcker att gälla även andra grupper. Utskottet syftar härvid närmast på den vid sinnessjukhusen anställda personalen, vilkens arbete torde vara både psykiskt och fysiskt påfrestande. Till stöd för sin mening angående arbetstidsregleringens snara genomförande vill utskottet i likhet med departementschefen för sin del framhålla den inverkan, genomförandet härav skulle utöva å arbetslöshetsläget, särskilt bland ungdomen. Utskottet delar alltså departementschefens uppfattning, att en arbetstidsreglering enligt åttatimmarslagens principer bör, så snart omständigheterna det medgiva, genomföras för den statsanställda arbetspersonal, som ej redan kommit i åtnjutande därav.

Vad departementschefen i frågan i övrigt uttalat har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid denna frågas ytterligare behandling beaktar vad som motionsvis framhållits beträffande arbetstiden för arméns och marinens sjuksköterskor.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet icke kunnat förorda det i motionen II: 508 gjorda yrkandet.

Utskottet får alltså hemställa, att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela vad utskottet här ovan anført.»

Herr Petré: Herr talman! Som av det nu föredragna utlåtandet framgår, har statsutskottet förklarat sig icke för närvarande kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag att genomföra åttatimmarsdagen för personalen vid sinnessjukhus och andra statliga anstalter. Elva reservanter, till vilka också jag hör, ha däremot uttalat den mening, att en arbetstidsreglering enligt åttatimmarslagens principer bör, så snart omständigheterna det medgiva, genomföras för den statsanställda arbetspersonal, som ej redan kommit i åtnjutande därav.

Enligt mitt förmenande bör denna arbetstidsreglering först och främst genomföras för sjukvårdspersonalen vid sinnessjukhusen. För denna ömmar jag särskilt på grund av den kännedom, som jag har om dess verksamhet, och enligt mitt förmenande kan det icke vara förenat med billighet och rättvisa, att en personal med ett så psykiskt påfrestande arbete, som denna har, icke skall komma i åtnjutande av den eljest lagstadgade normalarbetstiden av 8 timmar om dagen eller 48 timmar i veckan. Deras arbete är för närvarande 56 timmar i veckan.

Nu medger utskottsmajoriteten visserligen, att det kan åberopas skäl för att vissa personalgrupper skulle komma i åtnjutande av en arbetsdag av åtta timmar, och jag tager för givet, att den därvid syftar just på sjukvårdspersonalen vid våra sinnessjukhus, men som ett skäl för utskottsmajoritetens uppfattning, att det dock bör ske ett uppskov med denna frågas avgörande, anföres det, att ett införande av åttatimmarsdagen vid de statliga sinnessjukhusen med all sannolikhet skulle ha till följd krav på liknande förkortning av arbetstiden vid de kommunala och av landsting drivna kroppssjukhusen. För min del kan jag icke finna det vara utan vidare självklart, att arbetstiden skall förkortas lika mycket vid kroppssjukhusen som vid sinnessjukhusen, då utan tvivel den personal, som arbetar på sinnessjukanstalterna, har ett psykiskt mera påfrestande arbete än personalen på kroppssjukhusen. Och när vidare som skäl anföres just det, att ett genomförande av en sådan reglering vid de statliga anstalterna

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
skulle bli prejudicerande för förhållandena i av landsting drivna anstalter, och man därför uttalar sig för att någon reglering av arbetstiden för personalen vid statens anstalter icke bör ske, så länge det icke skett någon utredning om kostnaderna för arbetstidens reglering vid de kommunala anstalterna, synes det mig, att ett sådant krav går alldeles för långt, ty det är väl ändå orimligt, att en välbehörlig arbetstidsreglering för statens anstalter skall uppskjutas ända till dess de kommunala organen vilja göra en utredning av kostnaderna för motsvarande arbetstidsreglering för de kommunala anstalterna. Det kan väl ej vara staten värdigt att på det sättet göra sig beroende av de initiativ, som de olika landstingen eventuellt kunna finna anledning att taga — men som också kunna utebli.

Jag kan därför icke finna, att de skäl, som av utskottsmajoriteten blivit anförda för ett uppskov med Kungl. Maj:ts förslag att genomföra denna arbetstidsreglering vid de statliga anstalterna äro tillräckligt bärande. För Kungl. Maj:ts förslag att genomföra denna arbetstidsreglering under budgetåret 1936/1937 och icke längre dröja därmed än som är alldeles nödvändigt talar också det förhållandet, att enbart genom denna arbetstidsreglerings genomförande vid sinnessjukhusen ett tusental unga personer skulle få en permanent försörjning, en synpunkt, som synes mig ganska viktig, då man kan utgå från att arbetslösheten, även om den nu är på retur, dock i framtiden kommer att bli ett bestående fenomen i samhället.

På dessa skäl yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Carlsson, Carl: Herr talman! Jag skall i föreliggande fråga fatta mig mycket kort. Den föregående ärade talaren framhöll, att utskottet hade byggt sitt ståndpunktstagande på svaga motiv. För min del har jag en motsatt uppfattning. Det finnes onekligen ett samband mellan statens sjukvårdsverksamhet och landstingens och de större städernas. Det framgår tydligt av ett yttrande, som socialministern fällde 1930, när medicinalstyrelsen hade gjort en framställning om att arbetstiden skulle förkortas, helt obetydligt enligt mitt förmenande, emot den nu ifrågasatta. Det då framlagda förslaget innebar en inskränkning av arbetstiden från 240 timmar på 28 dagar till 240 timmar på 30 dagar. Det är klart, att om en arbetstidsreglering för sinnessjukvårdspersonalen bleve genomförd, skulle detta medföra konsekvenser av stor räckvidd. Utskottet har hävdatt den uppfattningen, att det bort vidtagas en allsidig utredning härom, innan detta förslag framlagts. Denna skulle ha kunnat ske i samband med den utredning, som socialministern anbefalldes socialstyrelsen att utföra och som legat till grund för det kungl. förslaget. Det måste också sägas, att när den personal, som det nu är fråga om, fick sin arbetstid reglerad så sent som 1932, kunna icke omständigheterna anses vara alltför ömmande. Då är det säkerligen lika befogat att företaga arbetstidsreglering för dem, som äro anställda i landstingens och de större städernas tjänst. De ha redan nu, det vet jag bestämt, en betydligt längre arbetstid, och det kan ej förnekas, att ett bifall till föreliggande förslag skulle komma att göra skillnaden ännu större. Jag anser därför, att det vore riktigt om hela frågan bleve föremål för utredning och att styrelserna för landstings- och stadsförbundet finge tillfälle överblicka vilka konsekvenser regleringen skulle medföra för deras vidkommande i olika avseenden. Jag tror, herr talman, att detta icke kan innebära någon som helst orättvisa mot den personalgrupp, det här är fråga om, om ärendet får skjutas upp ett eller annat år tills det blir utrett, och alla få se konsekvenserna därav för de samman slutningar, som sysselsätta sjukvårdspersonal på olika områden. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller**: Ja, herr talman, det är klart som dagen, att man påverkas av de ekonomiska synpunkterna, då det gäller att taga ståndpunkt till ett sådant ärende som det föreliggande. Men jag kan å andra sidan icke låta dessa bli avgörande för ståndpunktstagandet, utan jag tror, att det här närmast är en viljefråga. Vill man ha åttatimmarsdagen, får man taga de ekonomiska konsekvenserna. Vill man icke detta, undgår man dessa ekonomiska konsekvenser. Inte tror jag, att t. ex. det parti, jag tillhör, drager sig för detta, lika litet som vi drogo oss för att förordna en lagstiftning, som ju för mängder av enskilda arbetsgivare måste betyda högst väsentligt ökade utgifter, vid införandet av åttatimmarsdagen. Lika litet som man drog sig då, kommer man sannolikt att draga sig nu, därför att reformen kommer att medföra något ökade utgifter. Det är ju egentligen en fråga om huruvida, då det gäller social omvårdnad i detta speciella fall, man vill likställa den hos staten anställda personalen, icke så mycket med den vid enskilda företag anställda utan med arbetarna i allmänhet taget. Jag tycker, det är ett ganska egendomligt handlingssätt, uppriktigt sagt, att statsmakterna genomföra en lagstiftning, som för det enskilda näringslivet måste betyda en ganska väsentlig belastning, men vägra sin medverkan, då det gäller statens egen personal, av det skälet att det så att säga kostar för mycket pengar.

Jag skall icke här i denna riksdagens sena timme ingå på någon polemik mot den föregående talaren till försvar för det förslag, som här är framlagt, och jag gör det icke, därför att det — jag upprepar det — efter min uppfattning egentligen bara är fråga om vad man vill. Att det sannolikt skulle medföra konsekvenser för landstingens sjukhus, tror jag är riktigt, men eftersom det icke är fråga om en lagstiftning utan egentligen om att bevilja penningar, kommer ju varje landsting för sig att fatta beslut om dessa ärenden. Jag tager för alldeles givet, att där det finns en konservativ majoritet i landstinget, kommer man icke att följa ett eventuellt exempel från statsmakterna på detta område, utan där behåller man den nuvarande ordningen, så länge man har denna majoritet. Bli det en annan majoritet i landstinget, kommer man, där man icke redan gått före staten, säkerligen att införa åttatimmarsdagen. Vad Stockholm beträffar, har man på Beckomberga genomfört åttatimmarsdagen. Jag vet ej riktigt säkert, hur det i det avseendet är med kroppssjukvården, men jag skulle tro, att man praktiskt taget tillämpar en arbetstid, som genomsnittligt blir åtta timmar om dagen på sjukhusen i Stockholms stad. För min del hade jag naturligtvis hoppats, att riksdagen skulle se detta mera som en principfråga, som borde avgöras för statens räkning, och sedan finge, som sagt, landstingen taga konsekvenserna, om de ville, och låta bli, om de så ville, ty det rör sig, som sagt, inte om något förslag om lagstiftning.

Jag förordar naturligtvis bifall till den reservation, som är fogad vid utlåtandet, utan det ringaste hopp om att den skall komma att bifallas. Jag beklagar det. Jag tycker ju, att eftersom vi i alla fall i dag befinna oss femton år efter åttatimmarsdagens genomförande i vårt land, är det på tiden, att staten åtminstone tager konsekvenserna av vidtagna lagstiftningsåtgärder.

Herr **Karlsson, Oscar Gottfrid**: Herr talman! När jag vid tidigare tillfällen, då frågan om arbetstiden för personalen vid statens sinnessjukhus varit uppe till behandling, sysslade något med detta spörsmål, har jag dristat mig begära ordet.

Det föreligger ju en motion i andra kammaren med yrkande om avslag å propositionen. Till detta yrkande har utskottet anslutit sig, förnämligast på de skäl, som anförts i motionen om avslag på den kungl. propositionen. Med

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
tillfredsställelse konstaterar jag dock, att utskottets ärade vice ordförande, som nyss här hade ordet, när han talade om den arbetstidsreglering, som varit avsedd att genomföras år 1930, då medicinalstyrelsen hade utarbetat ett förslag, yttrade, att det var en arbetstidsreglering av mycket obetydlig omfattning — jag tror, att orden föll så — medan däremot motionärerna i andra kammaren i motionen nr 508 på den punkten yttra: »Den största personalgruppen, de vid sinnessjukhusen anställda, har så sent som vid 1931 års riksdag fått sina arbetsförhållanden reglerade på ett sätt, som då ansågs tillfredsställande.» Det är med anledning av detta uttalande i motionen, herr talman, som jag skulle vilja yttra några ord.

Som jag nyss nämnde, har jag intresserat mig för detta spörsmål tidigare. Som utskottets ärade vice ordförande mycket riktigt anmärkte, avsåg medicinalstyrelsens förslag av år 1930 endast att få arbetstiden förkortad från 240 timmar per 28 dagar till 240 timmar per 30 dagar, och när dåvarande chefen för socialdepartementet år 1930 omnämde detta förslag i statsverkspropositionen, anförde han de skäl, som här återgivits av herr Carlsson i Gävle. Det var konsekvenserna för de av landstingen och de större städerna drivna sjukhusen, som skulle bli så besvärliga, och därtill komme också de ökade kostnaderna för statens vidkommande. Då frambar jag i andra kammaren en motion med anhållan, att åtminstone det förslag, med vilket medicinalstyrelsen hade gått in till regeringen, måtte vinna riksdagens bifall. Samma motion väcktes för övrigt i denna kammare av herr Berling. Statsutskottet ansåg sig icke böra på grundval av en enskild motionärs framställning vidtaga sådana ändringar i personalbeståndet, som där föreslogs och som skulle bli en konsekvens av medicinalstyrelsens berörda förslag, men statsutskottet skrev i anledning av motionen till Kungl. Maj:t och begärde en utredning i frågan med rätt tydligt angivande av att statsutskottet önskade förslag snarast. Den socialminister, som satt vid 1931 års riksdag och då hade att svara för detta fögderi, framlade också i statsverkspropositionen ett förslag i anslutning till den motion, som jag hade nöjet frambara vid 1930 års riksdag. Men det är icke alls på det sättet, som motionärerna säga, att de vid sinnessjukhusen anställda 1931 fingo sina arbetstidsförhållanden reglerade på ett sätt, som då ansågs tillfredsställande. Jag underströk i motiveringen till den motion, som jag då frambar, att det förslag, som var upptaget i motionen, icke alls tillfredsställde den personal, som det här är fråga om. Det var icke så, att det tillgodosåg de berättigade krav, som man hade anledning att ställa. Men för att vid det tidsläget ändock vinna något för sagda personal, stannade jag vid det yrkande, som medicinalstyrelsen kommit med i sitt förslag till regeringen.

Det anfördes, som sagt, av socialministern år 1930, att det skulle bli besvärliga konsekvenser för de av landstingen och de större städerna drivna sjukhusen, och samma skäl anföres i dag, jämsides med hänvisningen till de ökade statsutgifterna. Hur förhåller det sig då med de där konsekvenserna för övriga kommunala sjukhus? Jag understryker vad den förste ärade talesmannen för reservanterna yttrade, att det icke alls behöver bli på det sättet, att en arbetstidsreglering för sjukvårdspersonalen vid sinnessjukhusen i överensstämmelse med åttatimmarsdagen, icke formellt men i realiteten, behöver ha till följd, att samma arbetstid skall tillämpas för personalen vid kroppssjukhusen. Det är, mina herrar, en mycket stor skillnad på det psykiskt påfrestande arbete, som personalen vid sinnessjukhusen har att utföra, och det arbete, som utföres av annan sjukvårdspersonal. Jag har så pass mycket sysslat med dessa spörsmål, att jag tror jag vågar påstå, att jag är rätt väl inne i dessa saker. Ja, hur är det med konsekvenserna, säger jag? De större städerna ha ju sina egna sinnessjukhus; de ha att enligt avtal med staten ordna den saken

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
 själva. Vid sinnessjukhuset i Göteborg är sedan flera år fastställd en arbetstid av 48 timmar per vecka. Om de erfarenheter, som man där haft av denna arbetstid, skall jag icke yttra mig, då jag vet, att en ärad göteborgsrepresentant antecknat sig för ordet efter mig, varvid han sannolikt kommer att uttala sig om den saken. I Stockholm, som ju också har att ordna sin sinnessjukvård enligt detta avtal med staten, har man sedan i höstas praktiskt taget tillämpat åttatimmarsdagen för personalen. Där är arbetstiden fastställd till 210 timmar per 30 dagar. Det är alltså praktiskt taget åtta timmars arbetstid per dag, som där är genomförd. Då kan det enligt min mening icke vara rimligt att gång på gång åberopa de konsekvenser, som en reglering kan komma att medföra för vissa andra sjukhus. Såsom jag här påvisat, äro dessa konsekvenser icke så vådliga, som man vill göra gällande. De storstäder, som själva ha att ordna denna angelägenhet, äro före statsmakterna i fråga om tillgodoseande av berättigade krav på arbetstidens förkortning för denna personalgrupp. Det är min fasta förvisning, att det icke går att i längden bara säga nej och hänvisa till de konsekvenser, som kunna följa.

Jag noterar med tacksamhet det uttalande, som utskottets ärade vice ordförande gjorde, att man väl får ge sig till tåls, åtminstone ett par år. Jag vill tyda detta så, att den ärade talesmannen för utskottet är beredd att om ett par år gå med på en sådan ändring av arbetstiden, som det här är fråga om. Samtidigt måste jag dock beklaga, att vi icke redan nu kunna genomföra en sådan, icke bara rättvis, utan också nödvändig reglering av arbetstiden för denna personal.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i det yrkande om bifall till reservationen, som är framställt av herr Petré.

Häri instämde herrar *Källman, Karl August Johanson, Asplund, Heiman* och *Bergström*.

Herr Andersson, Nils: Herr talman! Jag skulle också kunna nöja mig med att till alla delar instämma i det yttrande, som nyss hölls. Jag vill emellertid tillägga ett par ord.

Jag kan icke finna det riktigt att, såsom utskottets vice ordförande framhåller, man skall ställa sig avvaktande ytterligare med hänsyn till de befärade konsekvenserna av ett bifall till denna proposition. Det kan icke vara riktigt, att i ett sådant fall, när det gäller en reglering för statligt anställda, påyrka en utredning rörande de kostnader, som det skulle medföra, ifall man skulle vidtaga samma reglering för den kommunalt anställda personalen. Det blir ju en helt annan sak. Erfarenheten visar för övrigt, såsom redan har framhållits, att man i många städer vidtagit en sådan reglering för den kommunalt anställda sjukvårdspersonalen. Man har där alltså gått före staten, som ju ändå borde ha en oavvislig skyldighet att åtminstone på femtonde året, sedan den ålagt enskilda att införa åtta timmars arbetsdag, också införa den för sin egen personal, i varje fall för en personal som denna, om vilken det ju gäller, att den har ett så psykiskt påfrestande arbete. Dessutom borde det ju även vara angeläget att med hänsyn till de sjuka, som de skola vårda, förkorta deras arbetstid.

Med den kännedom jag har om denna personal, dess lojalitet och ansvars-känsla, törs jag säga, att det skulle vara en gärd av rättvisa att nu utan tidsutdräkt äntligen ge dem denna förmån, som de begära. Om det nu är så, att man så småningom nödgas gå med på detta krav — det kan röra sig om ett eller annat års uppskov — och man alltså får lov att utgå ifrån att det måste bifallas, skulle jag vilja hemställa till dem, som ännu pretera motstånd, att

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
taga i övervägande, om det kan vara nyttigt att vinna ett par års respittid. Vore det icke bättre att visa en smula generositet och giva denna personal den förmån, som den begär, i stället för att vara alltför snål och vänta i det längsta för att pressa dess tålmod till det yttersta. Det är ju ingen fara för dess lojalitet i alla fall. Den gör ju sin tjänst ändå, men den skulle säkerligen under de kommande tiderna göra den med mycket större glädje och tillfredsställelse, om detta verkliga rättfärdighetskrav kunde bifallas redan nu.

Jag ber, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat bifall till reservationen.

Herr Wangson, Otto: Herr talman! Jag beklagar, att en fråga som denna kommer så sent på kammarens bord, att en mera ingående behandling från kammarens sida knappast är möjlig. Jag skall under sådana förhållanden också bara under ett par minuters tid taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Jag skall inskränka mig till att meddela de erfarenheter jag såsom ledande kommunalman på sjukvårdens område i en av våra största städer har gjort i detta avseende.

Utskottet och de ärade utskottsrepresentanter, som uppträtt här, ömma rätt mycket för bl. a. de större städernas ekonomi med hänsyn till de konsekvenser, som ett bifall till propositionen skulle medföra. Med anledning därav vill jag påpeka, att de två största städerna i landet, vilka själva ordnat sin sinnessjukvård, redan i princip ha genomfört åtta timmars arbetsdag, d. v. s. fyrtioåtta timmars arbetsvecka. I det avseendet gick Göteborg i spetsen. Redan 1929 infördes där fyrtioåtta timmars arbetsvecka för omkring 50 procent av sinnessjukhuspersonalen vid det kommunala sinnessjukhuset. Man gick fram i etapper, och det kan kanske vara lärorikt att se, hur praktiskt man går till väga i sådana frågor inom den kommunala förvaltningen. Man rider där icke så mycket på principer utan tar mera hänsyn till de praktiska omständigheterna och erfarenheterna.

I den första etappen genomfördes alltså en dylik reglering av arbetstiden för omkring hälften av sinnessjukvårdens personal. Den gällde dem, som tjänstgjorde på de oroliga avdelningarna och som således hade det mest nervpåfrestande arbetet samt därför ansågos vara i det största behovet av en inskränkning av arbetstiden. Resultatet av denna inskränkning visade sig så pass gott, att när det nya stora kommunala sinnessjukhuset 1932 öppnades vid Lillhagen, var man tämligen enig om att utsträcka reformen till hela sjukvårdspersonalen. Men det skedde icke som något slags logisk eller ens psykologisk konsekvens av det tidigare beslutet, utan dels därför att erfarenheterna av den tidigare arbetsregleringen varit så gynnsamma — jag kan i det sammanhanget omnämna, att enligt en statistik, som jag låtit utföra, de sporadiska sjukdomsfallen för personalen nedgått med omkring 30 procent efter arbetstidsregleringen — och dels därför att arbetsförhållandena hade ändrats.

Jag vill icke, såsom socialministern, göra detta till en principfråga, och jag tror inte heller, att det skulle vara så alldeles lyckligt. Man kan lämna principen åsido och resonera på det sättet, att sådana speciella arbetsförhållanden föreligga för denna arbetargrupp, att den åtminstone är väl förtjänt av den föreslagna regleringen av arbetstiden, och sedan får man undersöka, hur de övriga personalgrupperna ha det ställt i detta avseende.

Jag vill till sist påpeka, att den arbetstidsreglering, som Göteborgs stad utan några politiska meningsskiljaktigheter genomfört, icke medfört några som helst konsekvenser beträffande arbetstiden för personalen vid kroppssjukhusen. Några konsekvenser kunna ju inte heller följa, om man motiverar

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
regleringen med de särskilda arbetsförhållanden, som föreligga vid sinnessjukhusen.

Slutligen vill jag endast ytterligare framhålla, att Göteborgs stad så sent som under sista året beslutat ännu en arbetstidsförkortning för sinnessjukhuspersonalen, då staden åt denna grupp ensam — således icke åt övriga arbetargrupper och inte heller åt övriga sjukvårdsgrupper — medgivit en väsentlig förlängning av semestern. Denna har också uteslutande motiverats med de särskilda omständigheter, som föreligga på detta område.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få instämma i yrkandena om bifall till reservationen.

Herr Carlsson, Carl: Herr talman! Hur långt man skall gå i tillmötesgående i detta fall beror ju inte bara på vad man vill, utan även i någon mån på vad man kan. Om herrarna göra sig besvär att undersöka vad det föreliggande förslaget skulle komma att kosta, skulle ni finna, att det blir stora summor. Personalökningen skulle medföra en kostnad av 1,700,000 kronor och engångskostnaderna för bostäder uppgå till över 2 miljoner kronor.

Jag vidhåller alltjämt, att ett genomförande av förslaget kan medföra konsekvenser. Tro herrarna verkligen, att personalen vid våra kroppssjukhus i längden skulle vara nöjd med sina villkor, om en bestämd åttatimmarsdag genomföres för sinnessjukvårdspersonalen? Jag medger gärna, att det kan vara en skillnad i deras arbetsuppgifter, men även personalen vid kroppssjukhusen har ett svårt arbete, och den har betydligt längre arbetstid än den som nu gäller för personalen vid sinnessjukhusen.

Man kan inte komma ifrån att reservanternas förslag skulle medföra konsekvenser, och jag anser det är en rimlig begäran av utskottet att frågan bör bli föremål för utredning, så att landstingen och de större städerna få klarhet om vad en begränsning av arbetstiden skulle kosta i olika avseenden. Jag förstår, att Stockholm och Göteborg ha det bra ordnat och även råd att betala, men det kan finnas andra, som befinna sig i ett sämre läge, och för dem kan det i varje fall vara av ett visst intresse att veta, vilka följder förslaget skulle komma att medföra.

Jag anser därför, att man icke begår någon orättvisa, om riksdagen i dag fattar beslut i enlighet med utskottets förslag, och jag vidhåller också mitt yrkande.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Jag kan instämma med den föregående ärade talaren beträffande de ekonomiska konsekvenser, som ett bifall till reservanternas förslag skulle medföra. Jag vill dessutom endast påpeka, att det inte bara gäller sinnessjukhusen utan även statsanstalter, tillhörande andra departement än socialdepartementet.

Jag vill erinra därom — vilket förbigåtts i propositionen — att medicinalstyrelsen efter 1930 års beslut föranstaltade om en utredning beträffande de ekonomiska konsekvenserna för primärkommunala anstalter av en arbetstidsreglering, och i denna utredning heter det, att vissa om än synnerligen vaga slutsatser dock torde kunna dragas med ledning av 1930 års undersökning. Medicinalstyrelsen beräknade nämligen då, att en arbetstidsbegränsning av i medeltal 34 timmar per person och tidsperiod om 28 dagar skulle vara erforderlig för att nedbringa sjukvårdspersonalens genomsnittliga arbetstid till 224 timmar per 28 dagar. Kostnaden härför angavs till omkring 2.5 miljoner kronor, bortsett från kostnaderna för anskaffande av bostäder åt den ökade personalen. Observeras bör emellertid, att medicinalstyrelsens utredning av-

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.) ser samtliga kroppssjukhus, alltså både landstingens och kommunernas anstalter. Om det vid samma tidpunkt satts i fråga att ytterligare nedbringa arbetstiden till 192 timmar per 28 dagar — d. v. s. 48 timmar per arbetsvecka — skulle tydligen kostnaderna härför ha uppgått till minst dubbla beloppet, alltså minst 5 miljoner kronor per år. Detta är de årliga driftkostnaderna, och därtill komma engångskostnaderna. Det går ju inte att göra någon exakt beräkning av de senare, men med ledning av den proposition, som vi nu behandla, kan man ändå draga några slutsatser om beloppets sannolika storlek. I propositionen uppges, att de årliga driftkostnaderna genom den förändring, som Kungl. Maj:t föreslår, skulle uppgå till 1,738,442 kronor och engångskostnaderna till 2,017,500 kronor. Man kan därför draga den slutsatsen, att engångskostnaderna i varje fall komma att överstiga ett års driftkostnader.

Det är härvidlag, som jag nyss antydde, icke blott fråga om sinnessjukhusen, för vilkas personal man särskilt ömmar, utan arbetstidsregleringen skulle genomföras för alla statliga anstalter, och vi ha för att kunna bedömma frågan att gå till de yttranden, som avgivits av vederbörande anstaltsstyrelser. Jag vill hänvisa till vad statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt i Svartsjö yttrar på sidan 16 i propositionen:

»En minskning av nuvarande arbetstid till 48 timmar per vecka låter sig ej genomföra vid anstalterna, ej minst med hänsyn till dessas stora jordbruk. Vid sådana anstalter som de ifrågakommande måste ledningen även ha i sin makt att utsträcka arbetstiden när sådant erfordras, och en begränsning till 48 timmar skulle i hög grad försvåra jordbruksdriften. Den nuvarande tjänstgöringstiden anser styrelsen dessutom icke överskrida måttet för vad som är billigt, särskilt som en stor del av tjänstgöringen äger rum i fria luften.» Enligt propositionen skulle reformen genomföras även vid anstalter av detta slag.

När herr statsrådet säger, att frågan gäller, om riksdagen vill gå in för åttatimmarsdagen i princip och konsekvent, och att man i så fall bara har att taga de ekonomiska konsekvenserna därav, är det ganska belysande för det statsfinansiella betraktelsesätt, som nu för tiden gör sig gällande. Jag tror, att de, som äro motståndare till det föreliggande förslaget, också ömma för den personal, det är fråga om, men man får väl också se på de ekonomiska konsekvenserna.

Jag skulle också vilja säga, att när man så starkt framhåller nödvändigheten att genomföra åttatimmarsdagen överallt, tvivlar jag på att detta skulle öka behaget och trevnaden i samhällslivet. Det finns nog områden, där en högre lag, kärlekens lag, gör sig gällande och den bjuder, att man icke så strikt och dogmatiskt skall hålla på en viss bestämd arbetstid.

Denna tanke framkommer i fröken Wellins motion nr 509 i andra kammaren, i vilken hon säger:

»I korthet kan måhända detta uttryckas så: sjukvården är ett arbete, som för att giva de bästa resultat kräver en större rent personlig insats än ett flertal andra uppgifter. Allt, som är ägnat att motverka detta, är därför icke gagneligt för denna verksamhets lyckliga utveckling. Då hit måste räknas en generell tillämpning av arbetstidslagens bestämmelse om 8-timmarsdagen, är att hoppas, att den lättnad i arbetstiden, som sjuksköterskorna behöva, skall komma dem till del i en efter arbetet mera lämpad form.»

Ytterligare ber jag att få erinra om att den förste ärade talaren, professor Petré, framhöll, att härmed skulle åt omkring tusen unga personer lämnas permanent försörjning. Jag tror inte, att man nu har samma skäl som för ett par år sedan att vidtaga särskilda åtgärder för att bereda arbetslös ungdom arbete, utan den arbetslösa ungdomen har ju tillfälle att få arbetsanställning

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
 på helt annat sätt nu än för ett eller två år sedan. Jag hoppas, att den då rådande krisen nu är överstånden och inte så snart skall återkomma.

Herr talman! På de av mig nu anförda skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petron: Herr talman! I anledning av vad nu har anförts, vill jag framhålla, att det är självklart, att i fråga om trädgårds- och jordbrukspersonal kan man inte inskränka arbetstiden under sommaren till åtta timmar om dagen, utan för sådan personal behövs givetvis under denna årstid längre arbetstid. Men man har utgått ifrån — och det har framhållits såväl av styrelsen för statens alkoholistanstalt å Venngarn som av medicinalstyrelsen — att den längre arbetstiden under sommaren kunde bli kompenserad av en kortare under vinterhalvåret, då det inte behövs så lång arbetstid för dem, som arbeta i trädgård och jordbruk.

Vad så beträffar de skäl, som åberopats av utskottets vice ordförande mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag, kan jag inte finna annat, än att dessa skäl redan ha blivit bemötta av statsrådet och chefen för socialdepartementet. Det framhölls nämligen från statsrådsbanken, att det kan finnas landsting, vilkas majoritet har den uppfattningen, att åtta timmars arbetstid bör införas vid sjukhus av olika slag, och att de då genomföra en sådan. Det kan ju tänkas, att man på sina håll gjorde den reformen alldeles oberoende av hur staten därvidlag gör med sina sjukhus. Om å andra sidan staten reglerar arbetstiden för sjukhuspersonal på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, kan det likväl finnas landsting, som på grund av en mera konservativ sammansättning inte följa detta exempel utan bibehålla de gamla förhållandena. Anser man, att en reform är rättvis och billig, så synes det mig orimligt, att statsmakterna skola vänta med att genomföra den på statens sjukhus, till dess man har blivit övertygad om att alla landsting äro med om att genomföra den på sina sjukhus.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr Karlsson, Oscar Gottfrid: Det var ett yttrande av herr Martin Svensson, som föranledde mig att ånyo begära ordet.

Herr Svensson citerade några rader ur motionen nr 509 i andra kammaren, som väckts av fröken Wellin. Med detta som utgångspunkt gjorde herr Svensson gällande, att det finns andra krafter, som sporra de människor, vilka arbeta i sjukvårdstjänst, än en viss reglering av arbetstiden: det är ett kärleksverk, som dessa människor utföra. Ja, det är riktigt, att så är fallet. Fröken Wellin, den ärade motionären, har ju vid flera föregående tillfällen med skärpa vänt sig emot att en av riksdagen beslutad arbetstidsreglering skulle omfatta även sjuksköterskorna. Jag minns synnerligen väl, att då jag för några år sedan deltog i en debatt i andra kammaren med fröken Wellin om detta spörsmål, så yttrade hon bland annat, att sjuksköterskekåren skulle känna det som en förolämning, om riksdagen beslöt att reglera arbetstiden på ett förnuftigt sätt för denna personal. Jag gjorde då den invändningen — och jag gör så även i dag — att en sådan förolämning skulle denna personalgrupp mottaga med en synnerligen stor tillfredsställelse.

Jag tror, att jag med skäl kan göra gällande, att de uttalanden, som i motionen och förut vid det tillfället ha gjorts, icke äro något allmänt uttryck för vad denna personal önskar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkän-

Ang. reglering av arbetstiden för viss statsanställd personal. (Forts.)
 nande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson, Oscar Gottfrid*, begärde votering, i anledning varav uppstattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 158, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 159, i anledning av väckt motion angående utredning rörande behovet av viss underordnad personal vid våra sjukvårdsanstalter m. m.;

nr 160, i anledning av väckta motioner angående Svenska lantmännens kvarnförenings skuldförhållanden;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till arbetsdomstolen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till domstolen för ekonomiska stridsåtgärder;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kostnader i anledning av avtal med främmande stat om handräckning i beskattningsärenden; samt

nr 164, i anledning av Kungl. Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och i propositionen nr 249 gjorda framställningar om anslag till avbetalning å statsskulden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935 ävensom en i ämnet väckt motion.

I en den 4 januari 1935 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 20, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats en i anledning av propositionen inom andra kammaren väckt motion, nr 116, av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl., i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att § 2 i förordningen om extra inkomst- och förmögenhetsskatt måtte beträffande skattesatsernas storlek erhålla den ändrade lydelse, som i motionen angivits.

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935.

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935. (Forts.)

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet yttrat:

»Med hänsyn till rådande budgetära läge har utskottet funnit sig böra biträda förslaget, att extra inkomst- och förmögenhetsskatt uttages jämväl under år 1935. Emellertid har utskottet i anslutning till vad chefen för finansdepartementet anfört rörande en översyn av inkomst- och förmögenhetsskatterna i ett sammanhang velat framhålla angelägenheten av att en sådan översyn, som bör avse att ersätta de nuvarande olika skatteformerna på ifrågasvarande område med ett mera enhetligt system, igångsättes å sådan tidpunkt att förslag i ämnet kan föreläggas redan nästa års riksdag.

Det i motionen nr 116 i andra kammaren framställda förslaget, att ifrågasvarande skatt skulle utgå efter högre skattesatser än som föreslagits i propositionen, har utskottet däremot icke ansett sig kunna tillstyrka.

På grund av vad sålunda anförts och då det med propositionen framlagda förslaget icke givit utskottet anledning till erinran får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20 samt med avslag å motionen II: 116 av herr Karlsson i Grängesberg m. fl., antaga ovan införda, vid propositionen fogade förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt.»

Reservation hade anmälts av herrar *Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson* och *Nilsson* i Landeryd, friherre *Lagerfelt* samt herrar *Lithander*, *Anderson* i Norrköping och *Brännström* i Skellefteå, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Nilsson, Johan* i Kristianstad: Herr talman! När nu första kammaren skall fatta beslut angående de föreliggande skatteförslagen, vill jag erinra därom, att vi redan tidigare ha tagit ställning till en av de många direkta skatter, som vi för närvarande ha, nämligen utjämningskatten. Nu gäller det att taga ställning till den extra inkomst- och förmögenhetsskatten och den särskilda förmögenhetsskatten, och så kommer ju till sist om ett par dagar den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten.

Det torde inte vara någon utsikt att här kunna få något annat beslut än i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, vilket ju bevillningsutskottets majoritet också har tillstyrkt; men jag och några andra ledamöter av utskottet ha reserverat oss, detta i likhet med vad vi gjort de sista åren, sedan dessa extra och särskilda direkta skatter ha tillkommit. Jag vill även vid detta tillfälle erinra om att både en förutvarande finansminister, som första gången lade fram förslaget om den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, och den nuvarande finansministern, vilken föregående år lade fram förslaget om den särskilda förmögenhetsskatten, utlovade, att dessa skatter skulle vara av tillfällig natur. Jag har redan vid detta tillfälle uttalat farhågor för att så inte skulle bli förhållandet, och dessa farhågor ha tyvärr besannats.

Vi ha nu inte mindre än fyra statliga direkta skatter. Det har ju nu visserligen gjorts ett uttalande av finansministern och även av bevillningsutskottet, att en översyn skall göras. Därvid har uttalats en förhoppning om att denna skulle kunna göras så pass tidigt, att man kunde emotse en förändring av förhållandena redan till kommande riksdag. Om så blir förhållandet, vill jag uttala den förhoppningen, att det inte bara blir en teknisk förändring, utan att det också göres verkliga ansträngningar, så att dessa direkta skatter kunna åtminstone i någon mån nedbringas. De få väl ändå för närvarande anses vara alltför betungande såväl för den enskilde som för näringslivet. Jag vågar bestämt påstå, att det förhållandet att man uttager så drygt tilltagna direkta skatter måste motarbeta företagsamheten och ställa sig hindrande i vägen för en hel del arbeten, som annars skulle komma till utförande ute i

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935. (Forts.)

landet. På så sätt bidrager det ingalunda till att öka företagsamheten. Tvärtom tror jag mig bestämt våga påstå, att det bidrar till att öka arbetslösheten.

Det nuvarande läget har visserligen inbjudit till att man redan i år skulle ha kunnat försöka få bort åtminstone den särskilda förmögenhetsskatten. Ingalunda på så sätt att man skulle ha vågat förorda, att statsinkomsterna skulle minskas, men det hade funnits andra utvägar, så att man kunde ha vågat yrka avslag åtminstone på en av dessa skatter. Jag har på förhand gjort en undersökning, huruvida det skulle vara utsikt att få majoritet i riksdagen för ett sådant förfarande, men jag måste tillkännagiva, att tyvärr har undersökningen givit vid handen, att så inte torde vara förhållandet. Vi ha ju visserligen reserverat oss, men någon utsikt att få något annat beslut än utskottet kommit till torde inte förefinnas. Jag vill dock erinra om att det under nu löpande budgetår blivit ett överskott på något över 20,000,000 kronor, så att kassafonden vid budgetårets slut skulle komma att uppgå till över 90,000,000 kronor, vilket ju anses vara ett onödigt stort belopp. Det anses ju vara tillfredsställande, om man har en kassafond av 60,000,000 à 70,000,000 kronor. Men det är att märka, att orsaken till att budgeten har blivit så pass tillfredsställande visserligen är, att konjunkturen ha förbättrats. Men de ursprungliga beräkningarna i budgeten ha ju räknat med tillfälliga inkomster av ungefär samma storlek som de 20,000,000 kronor, som nu utgöra överskottet, nämligen 10,500,000 kronor, som man har fått såsom en tillfällig inkomst från tobaksmonopolet, 3,000,000 kronor, som finansministern har räknat med från patent- och registreringsverket, och vidare 7,000,000 à 8,000,000 kronor, som äro en ren bokföringsinkomst på så sätt, att man har gått in för att spritskatten skulle redovisas på ett tidigare stadium, än förut varit förhållandet.

Dessa inkomster äro ju sådana, att man inte kan räkna med dem under ett kommande budgetår. Vidare kan man ju inte undgå att beakta, att det finns åtskilliga luckor, som måste fyllas, så snart som det finns möjligheter att göra detta, nämligen de förluster, som ännu inte äro ersatta t. ex. på kreditkassan genom spannmålsregleringen och den beslutade nedskrivningen av i statens järnvägar investerat kapital m. m. Vidare ha vi ju, i den mån som det är möjligt, att täcka de korttidslån, som äro upptagna för finansiering av kristidsåtgärder för att avhjälpa arbetslösheten m. m. Vi ha sålunda inte vågat räkna med att man skulle minska statsinkomsterna. Däremot ha vi ansett, att man skulle hava skaffat 10,000,000 kronor på ett annat sätt än genom att bibehålla den särskilda förmögenhetsskatten, som är till den största olägenhet och som måste verka synnerligen betungande och orättvis.

För min del har jag inte gärna velat påyrka en höjning av den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten med 10 enheter; men hade man velat göra detta, skulle det ju ha kunnat täcka ungefär motsvarande belopp. Men det hade ju varit en möjlighet att redan i år höja kaffetullen med en 25-öring. Jag tror inte, att det på något sätt hade märkts av konsumenterna, allra minst i det prisläge, som kaffet för närvarande befinner sig i. Priset har nämligen fallit högst avsevärt, och det hade sålunda varit ett synnerligen lägligt tillfälle att redan nu göra en förhöjning av tullen. Nu har visserligen det särskilda utskottet antytt, att man skulle spara denna intäkt till kommande behov, när det gäller utgifter, som ju måste komma på grund av de beslut, som riksdagen har fattat angående folkpensioneringen m. m. Men det förefaller mig, som om man redan i år kunde ha tillgripit denna inkomst, och med finansministerns ljusa förhoppning, att konjunkturen skola förbättras, kan det ju hända, att man även i fortsättningen hade kunnat ordna på ett nöjaktigt sätt. Om man nu hade tillgripit denna skatt, så kan det ju hända, att för-

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935. (Forts.)
hållandena gestalta sig så ekonomiskt, att det i alla fall hade lagts väl till rätta i fortsättningen.

Herr talman! Jag har nu tillåtit mig att tala om bägge de föreliggande förslagen och vidröra deras förhållande inbördes. Jag har inte någon förhoppning om att det skall finnas majoritet för något annat förslag, än vad utskottets flertal yrkat bifall till, och det finns därför inte någon anledning för mig att nu göra något yrkande.

Herr **Nerman**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 116 i andra kammaren som rör 2 § i det föreliggande förslaget.

Herr **Bärg, Anders**: Herr talman! Det anförande, som hölls av bevillningsutskottets högt uppburne ordförande, fattade jag i väsentliga delar som ett försvar för utskottets resonemang i denna fråga och det resultat, vartill utskottet har kommit, och i det hänseendet har jag i stort sett ingenting att tillägga. Så var det ytterligare en punkt, där jag även kan instämma med herr ordföranden, nämligen i hans vädjan till finansministern att vid företagandet av den översyn av vårt direkta skattesystem, varom utskottet hemställer, se till, huruvida inte de direkta skatterna skulle kunna minskas dock utan att berättigade krav på statskassan eftersättas. Häri kunna säkert alla instämma.

Jag skulle bara vilja göra det lilla tillägget — även om jag är en ropandes röst i öknen — att man vid avvägningen av skatterna inte heller glömmer bort att se efter, hur de indirekta skatterna trycka landets folk. Det skulle säkert vara av stort intresse, i den mån det överhuvud taget vore möjligt, att få klarlagd verkan av alla åtgärder av olika slag i fråga om skatter och stödaktioner, d. v. s. en utredning av hur konsumtionen har blivit belastad. Jag tror, att det är skäl i att göra en sådan undersökning. Jag skulle därför önska, att det av finansministern betraktas som en motvikt mot herr ordförandens anförande rörande de direkta skatterna, då jag här uttalar den förhoppningen, att en »lämplig avvägning» — ett uttryck som i annat sammanhang förts fram — sker, när det gäller att beräkna de direkta och indirekta skatterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1935;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater träffad handelsöverenskomst;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 251 angående vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.; samt

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande viss ändring av den mellan Sverige, å ena sidan, samt Det Förenade Konungariket Storbritan-

Ang. extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1935. (Forts.)
nien och Norra Irland, å andra sidan, den 15 maj 1933 avslutade handelsöversenskommelsen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall till jakt å vildkanin m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 274, i anledning av väckta motioner om åtgärder till höjande av skogsbrukets ekonomiska bärkraft m. m.;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en virkesmätningslånefond; samt

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1935/1936 i vad rör jordbruksärenden.

Anmälades och godkändes sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 295, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 296, i anledning av väckta motioner angående beredande av medinflytande åt skogsägare vid handhavandet av flottningföreningarnas angelägenheter.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 297, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 300, till Konungen i anledning av väckta motioner angående lagstiftning till arbetsfredens främjande med mera.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 308, till Konungen angående ordnande av kommissionärsverksamhet vid rikets överdomstolar och städernas rättsväsen.

Anmälades och bordlades

andra lagutskottets memorial och utlåtande:

nr 39, angående arvode åt byråchefen K. Persson, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av vissa frågor; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; ävensom

budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare.

Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till Riksdagens Herrar Talmän.

Undertecknade, tjänstemän och vaktmästare hos första kammaren, vilka av Sveriges riksdag inbjudits till de ståtliga högtidligheterna vid riksdagens minnesfest med anledning av riksdagens femhundraåriga tillvaro, anhålla att härför få framföra sitt djupt kända tack.

Stockholm den 4 juni 1935.

<i>Lode Wistrand.</i>	<i>G. H. Berggren.</i>	<i>E. Elfner.</i>
<i>Albert Lundman.</i>	<i>P. G. Widegren.</i>	<i>Folke Thorvall.</i>
<i>Erik Schalin.</i>	<i>C. G. Melander.</i>	<i>Gösta Torbiörn.</i>
<i>T. B. Carlson.</i>	<i>Herbert Wallin.</i>	<i>D. Belin.</i>
<i>E. Hedelius.</i>	<i>N. Holmberg.</i>	<i>Israel Myrberg.</i>
<i>F. M. Hähnel.</i>	<i>Sven Stäckig.</i>	<i>Ernst L. Ekman.</i>
<i>W. Stenwall.</i>	<i>Eric Carlén.</i>	<i>Torgny Vide.</i>
<i>Anna Strömqvist.</i>	<i>G. v. Krusenstjerna.</i>	<i>Chr. Jensen.</i>
<i>H. Eriksson.</i>	<i>C. O. Eriksson.</i>	<i>Knut Swenson.</i>
<i>Bror Karlsson.</i>	<i>M. J. Ericsson.</i>	<i>Svante Nilsson.</i>
<i>Carl G. Kjellberg.</i>	<i>Olof Andersson.</i>	<i>B. Eklöf.</i>

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.45 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.